

РОЗДІЛ VIII. ХРОНІКИ

**МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ СЕМІНАР
«СУЧАСНА ГРАМАТИКА: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ВИМІРИ І НАУКОВІ ПАРАДИГМИ»
(м. Вінниця, 15 квітня 2016 р.)**

15 квітня 2016 року на базі Донецького національного університету спільно з Українським мовно-інформаційним фондом НАН України було проведено Міжнародний науковий семінар «Сучасна граматики: концептуальні виміри і наукові парадигми». Тема цього річного семінару **«Моделювання граматичних одиниць та процесів»** перебуває у фокусі пошуків Донецької школи граматики, очолюваної доктором філологічних наук, професором, член-кореспондентом НАН України, в.о. завідувача кафедри загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології Донецького національного університету **Анатолієм Загнітком**.

До програми семінару включено 25 доповідей, які підготували викладачі провідних університетів України, Сербії, Польщі, Росії та вчені з Українського мовно-інформаційного фонду НАН України. Участь у семінарі взяли представники всіх регіонів і центрів граматичної думки України – Києва, Івано-Франківська, Вінниці, Львова, Чернівців, Харкова, Одеси, Херсона та ін.

На пленарному засіданні з вітальним словом до учасників семінару звернулися кандидат філологічних наук, доцент, перший проректор Донецького національного університету **Наталя Пирлік**; кандидат філологічних наук, професор, декан філологічного факультету Донецького національного університету **Володимир Мозгунов**; доктор філологічних наук, професор, **віце-президент з науково-педагогічної роботи Національного університету «Києво-Могилянська академія»** **Василь Ожоган**. Слова особливої подяки було звернуто до гостей семінару, які підтримали ідею проведення наукового заходу, присвяченого проблемі моделювання мовних одиниць та процесів, висловили солідарність з науковими пошуками представників Донецької граматичної школи у вигляді доповідей та активних обговорень можливостей застосування методу моделювання у морфології, синтаксисі, словотворі, фразеології та діалектології.

Пленарне засідання було розпочато доповіддю доктора філологічних наук, професора, завідувача кафедри української мови Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, директора Інституту українознавства **Василя Грещука** «Моделювання процесу творення слова в дериватології», у якій учений ґрунтовно проаналізував історію моделювання процесу творення похідного слова в дериватології, висвітлив застосування моделі в словотворі на початковому етапі розвитку дериватології, з'ясував специфіку моделі творення слова за логіко-номінативного підходу до словотвору, розглянув модель деривації лексичних одиниць на синтаксичній основі, окреслив особливості моделювання словотворчого акту в лінгвокогнітологічному вимірі. Дослідник наголосив, що намагання дослідників словотвору звести процеси утворення слів до однієї моделі з огляду на неоднорідність словотворення завжди будуть ґришити на односторонність. Тому на сьогодні такою, що найбільш об'єктивно і найповніше відтворює словотворчі процеси є сукупність логіко-номінативної, синтаксичної та модифікаційної моделей.

Жваве обговорення викликала доповідь доктора філологічних наук, професора, професора кафедри методики філологічних дисциплін та стилістики української мови Інституту філології й журналістики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського **Ніни Іваницької**, присвячена проблемам динаміки й відносності теоретичних постулатів у лінгвістиці та лінгводидактиці.

Кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри української мови Національного університету «Києво-Могилянська академія» **Наталя Кобченко** у виступі «Диференційні ознаки подвійного та складеного іменного присудків» переконливо обґрунтувала статус подвійного присудка як окремої грами формально-синтаксичної категорії присудка, висвітлила його диференційні ознаки порівняно зі складеним іменним присудком, окреслила семантичний діапазон його складників, схарактеризувала особливості синтаксичного зв'язку між компонентами предикативного центру з подвійним присудком.

Особливостям застосування методу моделювання в діалектології була присвячена доповідь "Моделі словотвору іменників у гуцульських говірках (на матеріалі словника «Гуцульська діалектна лексика в українській художній мові»)" кандидата філологічних наук, доцента кафедри української мови Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника **Валентини Грещук**. На основі матеріалів названого словника дослідниця проаналізувала словотвірну структуру діалектних похідних іменників, визначила лексичні значення та словотвірну семантику аналізованих дериватів, схарактеризувала словотвірні моделі відіменникових, відприкметникових та віддіслівних суфіксальних утворень. Доповідачка дійшла висновку, що матеріали словника «Гуцульська діалектна лексика в українській художній мові» дають змогу змодельувати словотвірну систему гуцульського говору. Визначені моделі засвідчують їх багатство й різноманітність, однак усі вони властиві й словотвору української літературної мови. Відмінності стосуються фонетичного оформлення дериваційних ресурсів відповідно до закономірностей фонетики гуцульського діалекту, залучення до словотворення значної кількості діалектних слів як твірної бази та особливостей словотвірної мотивації.

Аспірантка кафедри німецької філології та перекладу і прикладної лінгвістики Київського національного лінгвістичного університету, викладач кафедри германської і слов'янської філології та

зарубіжної літератури Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського **Олена Боровська** виголосила доповідь «Морфосинтаксичні моделі речень з партиципами в сучасній німецькій мові». Спираючись на досягнення генеративної граматики Н. Хомського, дослідниця виділила десять базових моделей речень з партиципами в сучасній німецькій мові на підставі їхніх граматичних ознак та в реалізації їхніх синтаксичних функцій (предиката (частини перифрастичних дієслівних форм та предикатива), ад'юнктивів, атрибутів, зовнішнього і внутрішнього аргументів). На думку дослідниці, ключовими при описі базових моделей виявляються такі моменти: участь партиципів в утворенні перифрастичних форм дієслова; обов'язковий чи факультативний характер відношення партиципів з фінітним дієсловом вихідного речення; сполучення партиципа з допоміжним, копулятивним чи повнозначним дієсловом; утворення партиципом залежної клаузи; розташування партиципальної клаузи у вихідному реченні та можливості її переміщення; наявність обов'язкових або факультативних комплементів партиципа; наявність форманта *zu*.

Важливість застосування здобутків конструкційної граматики для моделювання синтаксичних фразеологізмів української мови обґрунтовано в доповіді кандидата філологічних наук, доцента, докторанта кафедри загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології Донецького національного університету **Ганни Ситар**. У виступі синтаксичні фразеологізми кваліфіковано як один із різновидів конструкцій – конвенційних і некомпозиційних мовних знаків, форма та значення яких не можуть бути пояснені тільки за допомогою поєднання форми та значення їхніх компонентів; визначено принципи побудови багатшарової бокс-діаграми як основного формального методу конструкційної граматики, який покликаний не тільки втілити форму конструкції, але й відобразити особливості її семантики, прагматики та просодики.

Завершила засідання доповідь доктора філологічних наук, професора, член-кореспондента НАН України, в.о. завідувача кафедри загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології Донецького національного університету **Анатолія Загнітка** «Типологія локатива у структурі речення: особливості реченнєвого моделювання». Лінгвіст проаналізував особливості локатива в реченнєвій структурі з простеженням закономірностей співвідношення його вияву у поверхневій та глибинній будові речення. Учений констатував, що в лінгвістичній літературі прийменниково-відмінкові конструкції інтерпретують з опертям на різні вектори простору, визначаючи основним розміщення предмета і/або його рух щодо відповідного / відповідних орієнтирів. Семантична кваліфікація локатива ґрунтована на закономірностях співвідношення в реченні номінативного й екзистенційного начал і встановленням внутрішнього значеннєвого диференціювання локатива. На думку Анатолія Загнітка, моделювання речень із позиційно визначеним статусом локатива у його структурі має ґрунтуватися на відбитті його семантичної варіативності, специфіки формального вираження з опертям на семантичну типологію предикатів, основним вираженням яких у реченнях із регулярним, обов'язковим локативом, є активно валентні дієслова.

Програма семінару знаходиться у вільному доступі на Лінгвістичному порталі (<http://mova.dn.ua/>). Матеріали, подані учасниками, будуть опубліковані у збірнику наукових праць «Грамматичні студії» (випуск 2).

Учасники семінару відзначили важливість подібних наукових заходів для розвитку мовознавчої науки та дійшли згоди провести наступний семінар у Донецькому національному університеті за два роки. Темою наступного семінару обрано «Міждисциплінарність у лінгвістичних дослідженнях».

*Ганна Ситар, к.філол.н., доцент,
докторант кафедри загального та прикладного мовознавства
і слов'янської філології Донецького національного університету (м. Вінниця)*

ПАНОРАМНІСТЬ ЛІНГВОСЛОВ'ЯНСЬКИХ СТУДІОВАНЬ: ХРОНІКА МІЖНАРОДНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ «СЛОВО І РЕЧЕННЯ В СУЧАСНИХ СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВАХ: ОПИС, ПОРІВНЯННЯ, ПЕРЕКЛАД» (м. Вроцлав, 12–13 травня 2016 р.)

Сучасні дослідження слов'янських мов є досить запитуваними в силу активізації контактів і потреби встановити загальні та особливі навантаження певних утворень, граматичних форм, категорій та ін. Це підтвердила і чергова Міжнародна конференція «Слово і речення в сучасних слов'янських мовах : опис, порівняння, переклад» («Wyraz i zdanie w językach słowiańskich : opis, konfrontacja, przekład»), що відбулася 12–13 травня 2016 року у Вроцлавському університеті (Польща). Привабливістю конференції постає те, що в тягlostі усіх тринадцяти форумів славістів активними є доповіді науковців майже з усіх слов'янських просторів. Цьогорічна конференція була урочисто розпочата присудженням почесного звання *dكتور honoris causa* професорові Сюзанні Тополінській, члену Македонської академії наук і мистецтв. На пленарному засіданні вона виголосила змістовну доповідь «*Чи є генітив відмінком?*» (*Czy genitiv to przypadek?*). Пленарна дискусія була продовжена виступами М.Ф. Алефіренка (Росія, Белгород) «Слово і речення в мовленнєвмисленнєвій діяльності», О.В. Іванової (Росія, Санкт-Петербург) «Проблеми зіставного синтаксису слов'янських мов», Т.І. Вендіної (Росія, РАН) «Загальнослов'янський лінгвістичний атлас і порівняльна граматики слов'янських мов», А.П. Загнітка (Україна, Вінниця) «Лінгвосоціумне портретування